

LAKIVALIOKUNNAN LAUSUNTO 18/2011 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2012

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 13 päivänä lokakuuta 2011 lähettänyt valtiovarainvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2012 (HE 59/2011 vp).

Eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 3 momentin nojalla lakivaliokunta on päättänyt antaa toimialaansa koskevan lausunnon talousarvioesityksestä valtiovarainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- talusjohtaja Harri Mäkinen, oikeusministeriö
- budjettisihteeri Niko Ijäs, valtiovarainministeriö
- presidentti Antero Palaja, Turun hovioikeus
- laamanni Antero Nuotto, Pirkanmaan käräjäoikeus

- ylituomari Marjatta Mäenpää, Helsingin hallinto-oikeus
- valtakunnansyyttäjä Matti Nissinen, Valtakunnansyyttäjänvirasto
- pääjohtaja Esa Vesterbacka, Rikosseuraamuslaitos
- valtakunnanvouti Juhani Toukola, Valtakunnanvoudinvirasto.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- markkinaoikeus
- vakuutuslaitos
- Maahanmuuttovirasto
- Rikosuhripäivystys.

Viitetieto

Valiokunta on käsitellyt tämän esityksen yhdessä valtioneuvoston tarkistetuista kehyksistä vuosille 2012—2015 annetun valtioneuvoston selonteon VNS 1/2011 vp kanssa. Selonteosta on annettu lausunto LaVL 17/2011 vp.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Valtion vuoden 2012 talousarvioesityksessä oikeusministeriön hallinnonalan määrärahat ovat 856 miljoonaa euroa. Tämä on vajaat 9 miljoonaa euroa (1 %) enemmän kuin vuoden 2011

talousarviossa, jos huomioon ei oteta vuosittain vaihtelevia vaalimenoja.

Lakivaliokunta keskittyy seuraavassa tuomioistuinten, ulosoton ja Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen määrärahoihin.

Tuomioistuimet

Lakivaliokunta on vastikään valtiontalouden tarkistetuista kehyksistä vuosille 2012—2015 antamassaan lausunnossa (LaVL 17/2011 vp) käsitellyt muun muassa talousrikollisuuden ja harmaan talouden torjuntaan osoitettuja vuosittaisia määrärahoja sekä tuomioistuinten kehyskauden voimavaroja. Harmaan talouden torjuntaan osoitetaan vuosittaista lisämäärärahaa muun muassa tuomioistuimille (noin 1,4 miljoonaa euroa), mikä on sinällään erittäin myönteistä. Tuomioistuinten perusrahoitus vuonna 2012 jää kuitenkin 2,8 miljoonaa euroa alijäämäiseksi. Tuomioistuinten perusrahoituksen tila on pitkään ollut liian kireä. Valiokunta kiinnittää tähän vakavaa huomiota ja viittaa kehyslauseen esittämäänsä.

Turvapaikka-asiat. Hallitusohjelman mukaan turvapaikka-asioiden käsittelyaikoja on tarkoitus edelleen lyhentää, jotta turvapaikanhakijoiden vastaanottokustannuksissa saadaan aikaan säästöjä.

Saadun selvityksen mukaan Maahanmuuttovirasto saa pitää sille vuonna 2010 turvapaikkahakemusten käsittelyyn osoitetut lisävirat. Tuomioistuimille ei kuitenkaan ole osoitettu tähän tarkoitukseen määrärahaa. On arvioitu, että turvapaikka-asioita saapuu Helsingin hallinto-oikeuteen vähintään entiseen tahtiin. Uhkana on, että turvapaikka-asiat ruuhkautuvat valitusasteessa.

Jotta turvapaikka-asioiden käsittelyaikoja voidaan lyhentää ja turvapaikanhakijoiden vastaanottokustannuksissa säästää, on valiokunnan mukaan välttämätöntä huolehtia siitä, että kaikilla turvapaikkahakemusten käsittelyyn osallistuvilla viranomaisilla, myös Helsingin hallinto-oikeudella ja korkeimmalla hallinto-oikeudella, on tähän tarkoitukseen riittävät voimavarat. Saadun selvityksen mukaan tuomioistuinten vuotuisen lisämäärärahan tarve on yhteensä 1,039 miljoonaa euroa, josta hallinto-oikeuden osuus on 964 000 euroa (mom. 25.10.03) ja korkeimman hallinto-oikeuden 75 000 euroa (mom. 25.10.02). Valiokunta pitää tärkeänä, että

tuomioistuinten lisämäärärahan tarpeesta huolehditaan.

Markkinaoikeus. Markkinaoikeus on aiemmin saanut ruuhkien purkamiseen väliaikaista lisärahoitusta, jolla on voitu palkata määräaikaista henkilökuntaa. Tämä lisämääräraha poistuu, mikä johtaa tarpeeseen vähentää henkilökuntaa. Markkinaoikeuden toimintaedellytysten ja asioiden käsittelyaikojen kannalta tämä on ongelmallista, koska jo tällä hetkellä on uhkana, että asiat ruuhkautuvat uudelleen. Samalla markkinaoikeuden työmäärää lisäävät uudet asiaryhmät, sillä markkinaoikeuden tehtäväalaa laajennetaan jo vuoden 2012 alussa julkisiin puolustus- ja turvallisuushankintoihin, ja muita vastaavia uudistuksia on vireillä.

Markkinaoikeuden tilanteen pitämiseksi kohtuullisella tasolla valiokunta esittää vuodelle 2012 yhteensä 365 000 euron lisämäärärahaa (mom. 25.10.03).

Lapsiystävällinen oikeus — ns. Follo-mallin kokeilu. Neljässä kärjäoikeudessa on vuoden 2011 alussa aloitettu kokeilu, jossa lasten huoltoriitoja sovitellaan lapsipsykologin tai vastaavan asiantuntijan avulla. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan kokeilusta on saatu erittäin myönteisiä tuloksia, joiden perusteella voidaan arvioida, että menettelyn avulla voidaan vähentää oikeudenkäyntimenettelyssä käsiteltäviä asioita ja riitojen pitkittymistä. Tämä säästää tuomioistuinten resursseja ja mahdollistaa niiden kohdentamisen varsinaisiin oikeudenkäynteihin. Myös huoltajuusriidoista sosiaalitoimelle aiheutuvat kustannukset pienenevät, koska lasten olosuhdeselvitysten tarve vähenee.

Kun lasten huoltoriitojen sovittelu asiantuntijan avulla kokemusten perusteella parantaa lasten asemaa ja sillä on valtiontaloudellisia hyötyjä, valiokunta katsoo, että menettely pitäisi ottaa käyttöön valtakunnallisesti. Saadun tiedon mukaan tämän toteuttaminen edellyttää noin 1,5 miljoonan euron lisämäärärahaa (mom. 25.10.03). Valiokunta pitää tällaista lisäystä perusteltuna.

Ulosotto

Valiokunnan saaman tiedon mukaan ulosotolle vuodelle 2012 talousarvioesityksessä osoitettu määräraha on osoittautumassa riittämättömäksi. Tämä johtuu siitä, että talousarvioesitystä laadittaessa arvioitiin, että ulosottoon tulee tänä vuonna noin 2,6 miljoonaa asiaa, kun viimeisimpien tilastojen valossa arvioidaan, että ulosoton asiämäärä tulee olemaan noin 3 miljoonaa asiaa. Asiämäärän arvioidaan jatkossa nousevan tai pysyvän tämän vuoden tasolla.

Asiämäärän nousu aiheuttaa ulosotolle lisämenoja ja johtaa siirtyvien määrärahojen vähentymiseen. Tilannetta vaikeuttavat myös ulosottoon kohdistuvat lisäsäästövelvoitteet (noin 1,4 miljoonaa euroa). Ulosoton lisämäärärahan tarpeen on arvioitu olevan noin 3 miljoonaa euroa (mom. 25.20.01). Valiokunta katsoo, että ulosoton lisäresurssitarpeesta tulee huolehtia.

Ulosoton perimistulos on kasvanut viime vuosina merkittävästi. Kun vuonna 2008 velkojille tilitettiin 698 miljoonaa euroa, niin summan arvioidaan nousevan tänä vuonna 940 miljoonaan euroon. Valtion (esimerkiksi verottajan) osuus ulosoton tilittämästä kertymästä on hieman yli 40 %. Valtiolle tilitetään lisäksi ulosottomaksuja tänä vuonna yli 60 miljoonaa euroa. Ulosottomaksutulot tilitetään nykyisin valtion talousarvion tulomomentille, joten ulosottomaksutulojen kasvu ei vaikuta ulosottotoimen määrärahoihin. Ulosoton perimistuloksen parantuminen sen sijaan kasvattaa ulosoton menoja lisääntyneiden perimispalkkioiden, posti-, puhelin-, matka- ym. menojen muodossa. Valiokunnan mielestä tilan-

ne on nurinkurinen. Sitä olisi voitava korjata niin, että asiämäärien kasvusta aiheutuvat kustannukset otettaisiin johdonmukaisesti huomioon myös ulosoton määrärahojen tasossa ulosottotoimen talouden tasapainon ja tehokkaan toiminnan turvaamiseksi.

Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos

Eduskunta teki vuoden 2010 talousarvioon 150 000 euron kertaluonteisen lisäyksen Oikeuspoliittiselle tutkimuslaitokselle, mutta tällaista lisäystä ei sisälly nyt käsiteltävänä olevaan talousarvioesitykseen. Tämän vuoksi vuodesta 2012 tulee saadun tiedon mukaan hyvin vaikea.

Lakivaliokunta on toistuvasti kiinnittänyt huomiota oikeusministeriön hallinnonalan tutkimukseen suunnattavan panostuksen vähäisyyteen ja erityisesti Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen niukkoihin voimavaroihin (ks. LaVL 13/2010 vp, LaVL 19/2009 vp, LaVL 5/2008 vp, LaVL 15/2008 vp ja niissä viitatus lausunnot). Valiokunta pitääkin tarpeellisena, että Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen vuoden 2012 voimavaroja vahvistetaan ja myös jatkossa huolehditaan, että tutkimuslaitoksen resurssit ovat kestäväällä pohjalla.

Lausunto

Lausuntonaan lakivaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

LaVL 18/2011 vp — HE 59/2011 vp

Helsingissä 1 päivänä marraskuuta 2011

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Anne Holmlund /kok	Jaana Pelkonen /kok
jäs.	James Hirvisaari /ps	Kristiina Salonen /sd
	Johanna Jurva /ps	Jani Toivola /vihr
	Antti Lindtman /sd	Kari Tolvanen /kok
	Markku Mäntymaa /kok	Ari Torniainen /kesk
	Johanna Ojala-Niemelä /sd	Kaj Turunen /ps.
	Aino-Kaisa Pekonen /vas	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Tuokila.